

„VISSZATÉRNI VIDÉKRE” – A VIDÉKI ÉLET KVANTITATÍV ÉS KVALITATÍV MEGKÖZELÍTÉSBN

Dajnoki Krisztina – Szabados György – Kulcsár Gergely –
Bácsné Bába Éva

Absztrakt: Napjainkra a szociológiai kutatások egy igen érdekes területévé vált a vidéki sajátosságok feltárása. Számos tanulmány hívja fel a figyelmet a vidék túlélő és megtartó képességének fontosságára, ezen belül különösen nagy a jelentősége annak, hogy a vidéki fiatalság kellően motivált legyen arra, hogy nagyvárosi tanulmányait követően visszatérjen saját – vidéki – településére, és képes legyen hozzájárulni a társadalmi és gazdasági fejlődéshez. Ebben sokféle tényező játszik szerepet, legyen az akár munkahelyi, környezeti, szociális, szabadidős vagy épp sportindíttatású. Manapság azonban úgy tűnik, hogy a fiatal generációk a nagyvárosba vágnak, közép-, vagy hosszútávra, ez az érintett kistelepülések erodációjához vezet, ami legrosszabb esetben visszafordíthatatlan folyamatokat eredményez. Kutatásunk során arra kerestük a választ, hogy a nagyvárosban tanuló egyetemi hallgatók miért nem akarnak visszatérni vidékre. Ezen túlmenően meg kívántuk ismerni a vidéki területek és a vidéki élet hallgatói imázsát, ezzel összefüggésben pedig a vidéken maradás/vidékre való visszatérés motivációit is.

Abstract: Nowadays, one of the most interesting parts of sociology is the research of the rural areas' specific features. Within these studies the rural areas ability for survival and to retain forms an important basis. A basic pillar of these, that the youth from these areas become sufficiently motivated to return to their rural homeland after finishing their studies and be able to redound the local social and economic development. The motives behind that are really diverse, including the need for job, environmental, social or even leisure time, sport-related necessities. Young generations are fleeing to large cities and in medium or long term it leads to the decay of these involved settlements; in worst case scenario the results can be irreversible. In the course of our research, we wanted to investigate, that what is the reason that university students, who are studying in large cities don't want to return or move to rural areas. Furthermore, we tried to give a view about their opinions of rural areas and the life in the countryside.

Kulcsszavak: egyetemi hallgatók, nagyváros vs. vidék, elvándorlás – menni vagy maradni, vidékiség

Keywords: university students, large city vs. countryside, migration dilemma – stay or leave, rurality

1. Bevezetés

A vidék sajátosságainak kutatása napjainkra az egyik legérdekesebb szakszociológiai területté vált. Az utóbbi évek jelentős kutatómunkái ellenére (pl.: Csurgó (2013); Kovách (2007, 2012); Kovács–Váradi (2013)), a hazai vidék szociológiájának átfogó bemutatása sajnos még korántsem tekinthető teljesnek, ugyanis a különféle kurzusok ellenére sincs átfogó vidékszociológiai könyv, továbbá a nemzetközi irodalomban is érezhető ennek hiánya. Amíg Jayapalan (2002) munkájában az alapok nem erősek, illetve tematikusan indiai vonatkozásokat taglal, addig Hillyard (2007) vidékszociológiai témájú könyvében a specifikus példák az Egyesült Királyságbéli száj- és körömfájás járvány, vagy épp a vadászat problematikájából származnak.

Kovách Imre, a téma talán legjelentősebb itthoni kutatója szerint már maga a vidék megközelítése tekintetében sincs általános elfogadottság: „*Nincs konszenzusos vidékfogalom: a vidékdefiníció a magyar tudományban és politikai diskurzusban sem*

egységes” (Kovách, 2012). A konceptualizációs probléma mellett a vidék megítélése sem egységes. Véleménye szerint az elmúlt évszázadok mozaikrugói elsősorban a pozitív vidékidill egyes formái voltak, a vidéki ellenidill, azaz a konfliktusos vidékkép csak nehezen jutott el a köztudatba. Hazánkban ennek egyik jellegzetes eseménye a „Magyarország felfedezése” c. sorozat elindulása és a szerzők kálváriája során volt tetten érhető, amikor is a politikai döntéshozók nemigen tudtak azonosulni a vidék konfliktusaival.

Mára a vidékkép fragmentálódik, Short (2006) írását idézve, a pozitív tartalmak mellé felsorakoznak a vidéki lét hátrányait, visszamaradottságát feldolgozó imázsselemek is. Ezek mögött sok esetben a politikai szándék is megjelenik.

A hazai vidékről történő elvándorlás kortárs problémának tekinthető, és ez szoros összefüggésben van a területi egyenlőtlenségekkel. Valuch (2005) szerint a területi egyenlőtlenségek megléte nem feltétlenül negatív jelenség, ugyanakkor a gazdasági tényezők mellett a politikának, az infrastrukturális és kulturális ellátottságnak is jelentős szerepe van, továbbá ezen egyenlőtlenségek akkor kívánnak korrekciót, ha olyan tartós hatásokkal járnak, melyek a helyi társadalom szerkezetét tartósan torzítják, esélyeit diszkriminatív módon rontják, így társadalmi hátrányokat hoznak létre és tartanak fenn. Nem kérdéses, hogy a helyi társadalmak azon képessége, hogy megtartsa, vagy odavonzza a fiatal, munkaképes munkavállalókat, igen fontos sajátosság. A társadalom egyes csoportjai ugyanis ösztönösen törekszenek a különböző típusú területi egyenlőtlenségek korrekciójára, például a jobb lakhatási körülmények, a kereseti viszonyok, de akár az előbb említett politikai, infrastrukturális és kulturális változóknak is jelentős szerepe lehet a népességmegőrző potenciál tekintetében.

Mind nemzetközi, mind hazai szinten a vidék egyik legjelentősebb kihívása az elöregedés és a fiatalok elvándorlása (European Rural Youth, 2013), írja egy 2013-as szakmai konferencia sajtóközleménye, melynek alapját egy, a vidéki fiatalsággal kapcsolatos kutatás képezte, és eredményei – korlátai ellenére is – megdöbbentők. Álljon itt a konferencia néhány fontosabbnak ítélt megállapítása:

- A válaszadó fiatalok túlnyomó többsége (74%-a) úgy érezte, hogy nincs, vagy csak elenyésző lehetősége van közösségének tagjaként részt vállalni a közösségi ügyekből, továbbá a körülötte lévő társadalmi folyamatoknak aktív alakítójává válni.
- Az önkormányzati képviselők mintegy egyharmada vonta be a civil szervezeteket a döntéshozatalba, további egyharmaduk erőteljesen korlátozott feltételek mellett volt nyitott ezen szervezetek javaslataira.
- Egy adott település egyik civil szervezeti vezetője és a helyi önkormányzati vezető teljesen ellentétes módon nyilatkozott, amikor a másiktól kérdezték, az egymásról kialakult képek ezáltal nem azt igazolták vissza, amit az adott partner valóban érzett vagy gondolt.

Szintén hasonló problémákra hívja fel a figyelmet, egy közelmúltban megjelent kiadvány cikke, mely a falusi fiatalok életésélyeivel foglalkozik. A szerző meglátásai a következők: „A vidék életképessége szempontjából fontos, hogy a fiatalok számára munkalehetőségeket és vonzó társadalmi környezetet nyújtson, hogy a továbbtanuló

fiatalok tanulmányaikat befejezván vissza akarjanak térni és a helyi gazdasági és társadalmi fejlődés, innováció katalizátoraivá tudjanak válni. Amennyiben ugyanis a leginkább cselekvőképes rétegek, tehetséges, agilis fiatalok elhagyják a vidéket, a falvakat, illetve amennyiben azok nem képesek képzett, kreatív társadalmi rétegeket bevonzani, nem lesznek olyan helyi közösségek, amelyek képesek lennének a kívülről jövő alkalmazkodási kényszereknek megfelelni, innovációs kezdeményezéseket indítani vagy befogadni, és mindezt társadalmasítva a helyi közösséget is aktívan bevonni. Innovációs és alkalmazkodó képesség hiányában pedig a vidéki települések életképessége is megkérdőjeleződik hosszú távon” (Batta, 2016: 416–420). A szerző továbbá azt is megállapítja, hogy a helyi lehetőségeket legpesszimistábban az Észak-magyarországi, Észak-alföldi régiók fiataljai ítélik meg. Ebben a térségben élve mi magunk is, szinte napi rendszerességgel szembesülünk azzal a sajátossággal, hogy felsőoktatási hallgatóink elsősorban helyben (Debrecen) keresnek és szeretnének maguknak állást találni. Egyrészt otthagynak a vidéki településeket, másrészt egyfajta szektorális mozgás is megfigyelhető, azaz akár képzettségüktől eltérő munkakörben is elhelyezkednének a nagyvárosban, minthogy visszatérjenek szülőhelyükre.

Ezen túlmenően az is felkeltette figyelmünket, hogy az egyetemváros megtartó hatással bír a helyiekre és szívó hatást gyakorol a tőle „relatív vidéki” településekről érkezőkre. Ez a fajta nagyvárosba „menekülés” hosszútávon eredményezheti a vidéki települések kulturális elithiányát, ebből fakadóan további, olyan gazdasági és társadalmi problémákat, mint a vidéki munkahelyteremtés, forrásbevonás hiánya, a kulturális élet hanyatlása, a vidéki társadalom filtrációja, szélsőségesebb esetekben, akár bizonyos települések lecsúszásához, slum-osodásához is vezethet.

Így a fiatalok, értékrendjüknek megfelelő elképzeléseik alapján változtathatnak településtípust, azaz költözhetnek be- vagy ki egy településre. Az a település, mely nem törekszik a fiatalság megtartására, mind foglalkoztatási, mind demográfiai, de kulturális, szociális, illetve egyéb problémák sajátos összefüggése által meghatározott helyzetben találhatja magát, melynek visszafordítása sokszor már nem is lehetséges. Az ilyen problémák nem ritkák az ország keleti részében, és sokszor nem is csak a komplex hátrányokkal szembenező településeken.

Ilyen például Nyírbátor, a multinacionális szervezetekkel betelepített ipari parkkal rendelkező nyírségi város; aktuális településfejlesztési stratégiájában olvasható, hogy annak ellenére, hogy „*a hasonló nagyságrendű és elhelyezkedésű városokhoz képest számos előnyt tud biztosítani lakosai számára, mégis folyamatos elvándorlás tapasztalható (2001 és 2013 között a lakónépesség száma mintegy 10%-kal csökkent), ami elsősorban a fiatal, magasabb iskolai végzettséggel rendelkező fiatalokat érinti*” (Internet 1). Ami viszont legalább annyira érdekes az az, hogy az említett dokumentum szerint 2015. januárjában 1065 fő álláskeresőt tartottak nyilván, akkor, amikor a település több nagyobb cége is munkaerőhiánytól szenvedett, mely alapvetően két területen jelentkezett, a szaktudást igénylő, illetve a betanított, végzettséget nem igénylő munkakörökben, mindkét területen nagy létszámban. Nyilvánvalóan adja magát, ha a helyi munkaerőt nem tudják beilleszteni, úgy más területekről kell azt odavonzani, ám kétséges, hogy csupán a

munkahelykínálat szolgálhat-e egyedüli vonz- és megtartó erőként a fiatalok számára, vagy ahhoz valamivel többre lenne szükség.

Kimondhatjuk-e, hogy a vidéki települések egy jelentős része nem vonzó alternatíva a felsőoktatásban tanulók számára, legyen szó az oda való visszatérésről vagy kiköltözésről. Vajon ez a hozzáállás – legalább bizonyos mértékben – független-e attól, hogy találnak-e ott megfelelő állást?

Jelen tanulmányunkban, részben a fenti kérdések feltételével párhuzamosan arra vállalkoztunk, hogy egy Észak-alföldi felsőoktatási intézmény hallgatóinak körében feltárjuk:

- A vidékről származó felsőoktatási hallgatók motiváltak-e, és ha igen milyen mértékben a felsőoktatási képzésük helyszínéül szolgáló városban maradásra, és miféle motiváció rejtezik e mögött?
- Hajlandók-e akár a szakterületváltásra is a városban maradás érdekében?
- Milyen képpel jellemezhető ezen hallgatók vidéki lakóhelye, azaz hogyan tekintenek a vidékre, miként ítélik meg azt?
- Amennyiben visszatérnének vidéki lakóhelyükre, hogyan látnák jövőjüket?
- Lehetséges-e összefüggést felfedezni a vidéken/nagyvárosban maradás és a sport között?
- Hogyan látják a vidéki elit helyzetét, magatartásmódját, vélnek-e konfliktusokat felfedezni képzettségük alkalmazása, tudásuk helyi eladása, saját érvényesülésük során?

2. Anyag és módszer

A kutatás részben kérdőíves felmérésre, részben kvalitatív, interjú jellegű kutatásra vállalkoztunk. Kérdőívünket, a megkérdezettek adatainak felvételezésén túl fejezetekre osztottuk, továbbá itemeket határoztunk meg, melyeket 1-5-ig kellett értékelniük attól függően, hogy azzal egyetértenek-e vagy sem. Most tekintsük át a kérdőív felépítését, kiegészítve az egyes fejezetekhez tartozó rövid magyarázatokkal:

- A hazai vidék megítélése (kitöltése lakóhelytől függetlenül kötelező volt).
- A vidék elhagyásával, illetve a helyben maradással kapcsolatos sajátosságok (csak abban az esetben kellett kitölteni, amennyiben a válaszadó vidékről származik): Itt a megkérdezetteknek elsőként arra kellett válaszolniuk, hogy tanulmányaik befejeztével a vidék elhagyása mellett döntenek-e vagy sem. Ezt követően két oszlopban vizsgáltuk a maradás vagy elhagyás mellett szóló érvek, gondolatok megítélését.
- A vidéki elit megítélése (kitöltése lakóhelytől függetlenül kötelező volt): Ebben a blokkban 5, a vidéki elit felelősségével kapcsolatos itemeket vizsgáltunk, főként arra keresve a választ, hogy a vidéki elit mennyiben felelős a vidék elhagyásáért.

A kutatás mintáját a Debreceni Egyetem Gazdaságtudományi Kar nappali és levelező tagozatainak, alap- és mesterszakos hallgatói képezték. A felmérés keretében több évfolyam teljes lekérdezése történt meg, a válaszadók többsége a pénzügy-számvitel, kereskedelem-marketing, turizmus-vendéglátás, emberi

erőforrás menedzsment és vállalkozásfejlesztés szakokról került ki. Az alapszakosok épp beléptek a felsőoktatás rendszerébe, a mesterszakosok végzés előtt álltak, azaz a minta elemei között frissen érkezők és éppen távozókat egyaránt szerepeltek. A megkérdezés módja személyes volt, a kérdőív kitöltése során kérdezőbiztos állt a hallgatók rendelkezésére. A kapott adatokat SPSS 23 statisztikai programba vittük be, ezt követően leíró statisztikai vizsgálatokat végeztünk: átlagot, gyakoriságot, keresztábrákat számoltunk.

Hátrányként a minta kényelmi jellege róható fel, ezáltal csak a megkérdezettek bizonyos csoportjaira nézve szolgál megbízható információkkal. A hiánytalanul lekérdezett szakok mellett volt, ahol mindössze néhány válaszadóval számolhattunk. Ennek ismeretében eredményeinket csupán a mintára vonatkoztathatjuk, és annak ellenére sem szabad túlbecsülni azokat, hogy hasznos betekintést adhatnak a vizsgálni kívánt viszonyokba (Babbie, 2007).

A kutatás kvalitatív részét illetően, minden bizonnyal nem árulunk el titkot akkor, amikor azt állítjuk, hogy napjainkban, a hazai kutatások esetében – különösen érvényes ez a hazai doktori iskolákban végzett doktorandusz kutatásokra – kétféle módszertani megközelítés tűnik elfogadottnak. Az egyik a szekunder forrásokra, tartalmakra épített másodelemző munka, a másik a primer adatbázisokra alapozott úgynevezett „survey” vizsgálat. Sajnálatosan, a kvalitatív jellegű kutatások átvihetősége még manapság is viszonylag alacsonynak mondható, a vidékkutatások terén ugyanakkor úgy tűnik, hogy igenis van létjogosultságuk. Ezt támasztja alá Csurgó (2013), város környéki vidékről készült munkája is, melyben a vidékkutatásokhoz kapcsolódóan specifikus módszertani áttekintést is ad. Ezek közül a kevésbé strukturált megkérdezésre alapozott kvalitatív adatokat érdemes egy további módszerrel, a tartalomelemzéssel összefüggésbe hozni.

A tartalomelemzés a II. világháborútól kezdve vált önálló kvalitatív kutatási módszerré. Móré (2010) értelmezésében „a tartalomelemzés eredetileg annak a felismerésnek a jegyében fogant, hogy ha elegendően sok szöveg áll rendelkezésre, akkor ezek bizonyos elemeit megszámlálva a különböző szövegek között értelmes összehasonlítások tehetők”. Antal (1976) szerint „tartalomelemzésnek nevezünk minden olyan eljárást, melynek során közlemények, üzenetek törvényszerűen visszatérő sajátosságai alapján módszeres és objektív eljárással olyan következtetéseket vonunk le, melyek a közleményekben nyíltan kimondva nincsenek, de az üzenet megszerkesztettségének, azaz kódolásának módjából kiolvashatók s esetleg más eszközökkel, más módon nyert adatok segítségével megerősíthetők, igazolhatók”. A kódoláshoz először tehát kategóriákra, minősítésükhöz pedig egyszerű attribútumokra van szükségünk (pozitív-, semleges-, negatív említés). Ezt követően ún. előfordulási gyakoriságot mérünk, majd ez alapján tudunk következtetéseket megállapítani. Esetünkben a kategória lista készítésekor a főbb vizsgálati területek megítélése további kihívásokat jelentett, ugyanis azok különbözősége nem tette lehetővé a teljes kvalitatív adatbázisra vonatkozó egységes kategória-, változó- és kódrendszer elkészítését. Szintén Móré (2010) szerint, a szöveg többszöri olvasása során kialakított kategóriák definiálása tűnik célszerűnek, mivel a „tartalomelemzés megbízhatósága és érvényessége a jól

megalkotott kategóriákon múlik, a találmra felépített kategóriák érdektelen, vagy alacsony minőségű kutatási eredményre vezetnek”.

3. A kutatás eredményeinek bemutatása

3.1. A hazai vidék általános megítélése – kvantitatív megközelítésben

A hazai vidék megítélésével kapcsolatos kérdést valamennyi megkérdezett kitölthette. A negatív módon megfogalmazott – vidékképpel kapcsolatos – kérdésünk esetében, az egyes megítélések erős megoszlást mutattak (1. ábra).

1. ábra: A hazai vidék megítélése – kvantitatív megközelítésben

Forrás: Saját vizsgálatok, 2018.

Láthatóan magas a semleges válaszok száma (88 fő, 43,6%), és az eredmények ismeretében egyfajta pozitívabb vidékkép rajzolódott ki előttünk, amit alátámasztott az átlagszámítást követően kapott 2,66-os érték is. A negatív képpel egyetértők vagy teljesen egyetértők aránya közel 17%, az azt elutasítóké 37,6%. A nem válaszolók száma kimondottan alacsony volt.

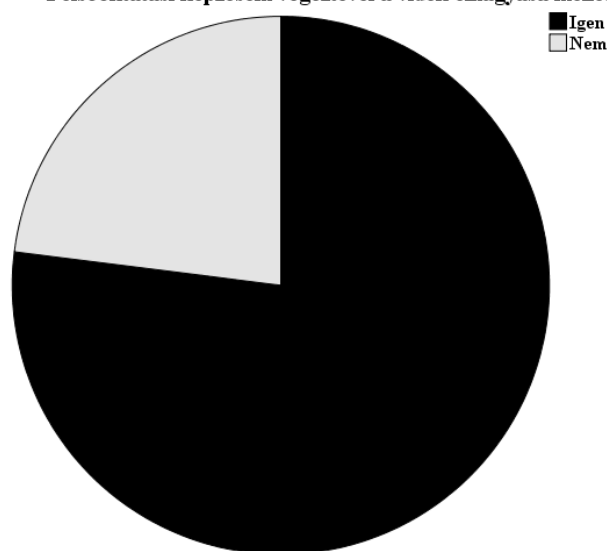
Amikor ezzel párhuzamosan arra kérdeztünk rá, hogy a megkérdezettek környezetében élőknek mi a véleménye ugyanerről a kérdésről, továbbra is a közömbös álláspontot képviselők – kismértékű csökkenés ellenére – voltak a legtöbben (40,6%). Ezzel szemben a részben vagy teljesen egyetértők száma növekedett (23,7%), míg az elutasítóké csökkent (28,7%). A nem válaszolók aránya némi emelkedést mutatott (14%). A kapott 2,72-es átlag arra enged következtetni, hogy a válaszadók környezetében élők elutasítóbbak a vidék pozitív megítélését illetően.

A vidék megítélése településtípusonként is eltérő volt. A megyeszékhelybeliek vidékképe inkább semleges vagy pozitívabb (42% semleges és 42% nem negatív), a kisebb városok lakóinál már alacsonyabb a pozitív véleményen lévők száma (32,8%), míg falvak esetében ez ismét magasabb (44,4%). A elutasítók aránya megyeszékhelybelieknél 16,4%, az egyéb városbelieknél 17,1%, falvakból származóknál 19,4%, ez alapján úgy tűnt, hogy az alacsonyabb településkategóriák esetében a negatívabb vidékképpel rendelkezők száma nőtt.

A vidék elhagyása kapcsán csak az onnan származó hallgatókat mértük fel, így 113 válaszadóval számoltunk. Az eredmények az előzőleg kapott válaszok fényében érdekesek, ugyanis a megkérdezettek közel $\frac{3}{4}$ -e (87 fő) a képzés befejeztével szeretné elhagyni vidéki lakóhelyét, mindössze 26 fő válaszolt úgy, hogy maradna (2. ábra).

2. ábra: A vidék elhagyásának megítélése

Felsőoktatási képzésem végeztével a vidék elhagyása mellett döntök

Forrás: Saját vizsgálatok, 2018.

Ezen kérdés kapcsán számos változó alapján lehetne megoszlást számolni, ez esetben érdeklődésre tarthat számot az osztályhelyzet (csakis a középosztálybeliek maradnának), valamint az, hogy a szabolcsi és hajdú-bihari származásúak milyen arányban mennének vagy maradnának (53:11, 34:12). A civil szervezeti tagok közel fele-fele (5:4), a tagsággal nem rendelkezők $\frac{3}{4}$ (76 fő) – $\frac{1}{4}$ (22 fő) arányban voksoltak az elhagyás, illetve a maradás mellett. Bár a minta kisszámú ennek ellenére felvetődhet a kérdés, hogy a helyi, civil szervezeti tagság vajon funkcionálhat-e helyben tartó erőként?

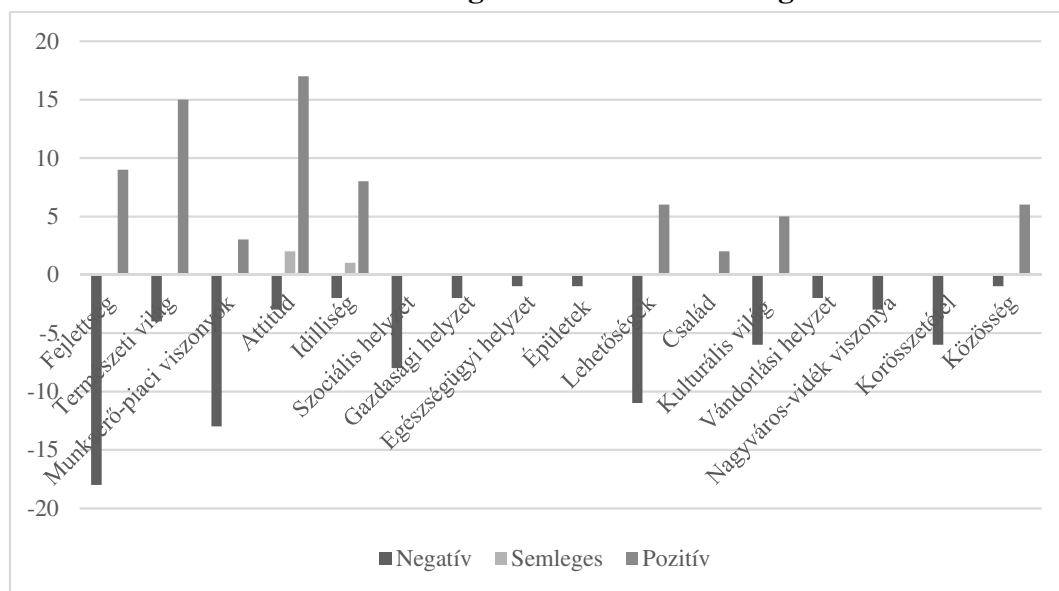
Ezt hivatott kiegészíteni azon adalék, mely szerint, ha valaki helyben aktív közösségi tag, akkor kevésbé vidékelhagyó, mint maradó (28:13), mintha nem tag (55:11), azaz közel 2:1-hez a vidék elhagyás és az ott maradás egymáshoz viszonyított aránya a tevékeny közösségi tagok esetében, míg a tagság nélkülieknél

5:1-hez. Említést érdemel még az is, hogy hasonló összefüggés az önkéntességgel kapcsolatban nem volt kimutatható.

3.2. A hazai vidék általános megítélése – kvalitatív megközelítés

A hazai vidék megítélésével kapcsolatban 108 válasszal lehetett érdemben számolni. A kategóriák megállapításakor a Móré (2010) által említett „III. Harvard Pszichológiai Szótár” 9 kategóriájából indultunk ki. A fokozatosan feltáruló részletek miatt azonban újakat is létrehoztunk, így összesen 15 kategóriával számoltunk, melyek attribútumaiként negatív, semleges és pozitív említési lehetőségeket határoztunk meg. Ezt követte a 108 válasz tartalmi elemeinek kódtáblába rögzítése. Az eredményeket, a kategóriák és változók előfordulási gyakoriságát a 3. ábra szemlélteti.

3. ábra: A hazai vidék megítélése – kvalitatív megközelítésben

Forrás: Saját vizsgálatok, 2018.

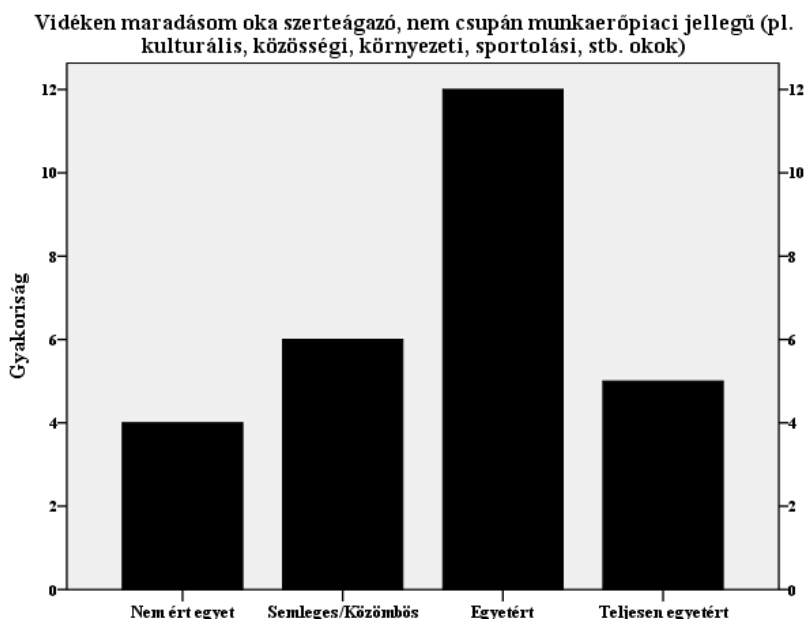
Az első érdekes eredményt a hazai vidék pozitív, semleges vagy épp negatív módon történő említésénél kaptuk. A válaszadók nagyobb arányban említettek negatív jelzőket a vidékkel kapcsolatosan (81 válasz), mint pozitív töltetűeket (71 válasz), a semlegesek gyakorisága elenyésző (3) volt, azaz a vidék megítélése inkább negatívabb kicsengésű. Ezen túlmenően az is megállapíthatjuk, hogy a vidék potenciálja, előnye csupán néhány területre korlátozódik, míg a negatív válaszok sokkal több kategóriában jelentkeztek. Magyarán a kevés pozitívum néhány kategóriára korlátozódásával szemben a negatívumok áthatják a már említett kategóriák többségét hol kisebb, hol nagyobb mértékben.

3.3. Vidéken maradni – kvantitatív megközelítésben

Az első kérdés kapcsán, mely szerint a vidéken maradás oka elsősorban munkaerőpiaci jellegű, azaz ott kedvezőbbek a munkalehetőségek és -körülmények, jobbak a kereseti esélyek, nem okozott meglepetést, hogy összességében kevés volt az egyetértők száma (27-ből 7 fő), míg az egyet nem értőké ennek majd kétszerese (13 fő), a többiek (7 fő) a semlegeseket képviselték.

Az eredményekből tehát nyilvánvalóan kitűnik, hogy a vidéken maradás oka nem elsősorban munkaerőpiaci jellegű, abban kulturális, közösségi, sport stb. okok is szerepet játszhatnak (4. ábra).

4. ábra: A vidéken maradás oka – kvantitatív megközelítésben

Forrás: Saját vizsgálatok, 2018.

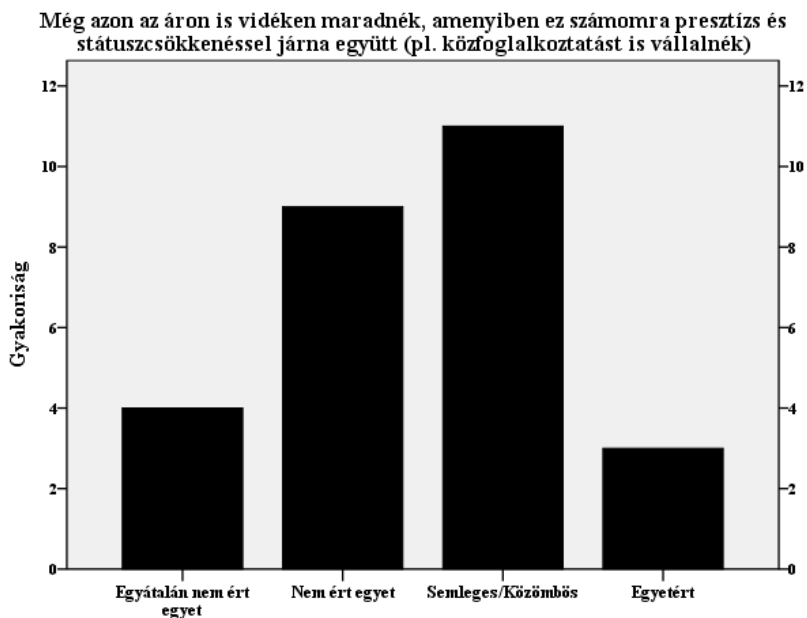
A 27 megkérdezett közül 17-en vidéken maradásukat elsősorban az általunk megadottakkal hozták összefüggésbe, csupán 4-en képviselték az ezzel egyet nem értők csoportját, 6-an pedig semleges választ adtak erre a kérdésre.

27-ből 16 fő volt motivált abban, hogy helyben maradjon, 5-en ennek ellenkezőjét állították, 6-an semleges véleményen voltak.

27-ükből mindössze 6-an voltak azon az állásponton, hogy még azon az áron is vidéken maradnának, ha ennek érdekében szakterületváltásra kényszerülnének, 13 fő ebben az esetben már nem biztos, hogy vidéken maradna, további 6 hallgató semleges maradt.

Az különösen érdekes, hogy a megkérdezettek elképzeléseibe kevésbé illeszkedik az a képzet, hogy helyben maradásuk akár státuszcsökkenéssel is járhat, azaz pl. csak közfoglalkoztatottként tudnának elhelyezkedni (5. ábra).

5. ábra: A vidéken maradás ára – státuszcsökkenés

Forrás: Saját vizsgálatok, 2018.

Az eredmények alapján, ezen az áron mindössze 3 fő vállalná a maradást, 13-an elutasították ennek lehetőségét, semlegesként 11-en foglaltak állást.

A 27 megkérdezettből 22-en látták úgy, hogy vidéken maradásuk esetében tudnának boldogulni, 2-2-en voltak az ezzel ellentétes véleményen lévők, valamint a semleges válaszadók, mellettük 1 fő nem válaszolt.

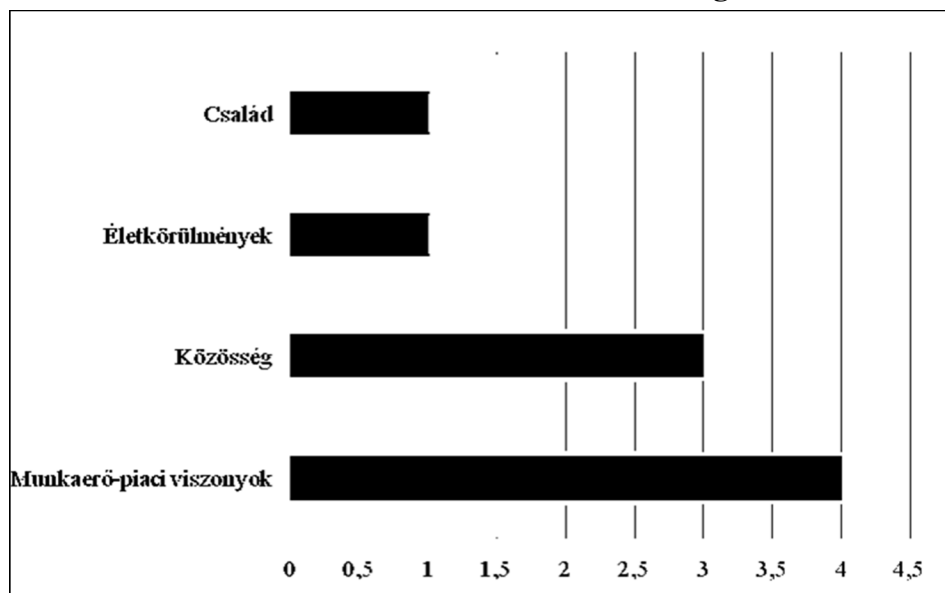
A megkérdezettek többsége, 14 fő gondolta azt, hogy a vidéken maradás esetében reális lehetőséget lát a közösség ügyeibe való bekapcsolódásra, 7-en ezzel nem értettek egyet, 5-en voltak semlegesek, továbbá 1 hallgató nem válaszolt.

Ezen blokk végére érve elmondható, hogy a vidéken maradni kívánókat a bizonytalanság jellemezte a maradással kapcsolatos nézetük későbbi megváltoztatását illetően. Egyaránt 11-11 fő képviselte a semleges oldalt, illetve azokat, akik elképzelhetőnek tartják a véleményváltozást, rajtuk kívül 4-ük elhatározása volt szilárd a biztos maradás kérdésében, 1 fő pedig nem válaszolt.

3.4. Vidéken maradni – kvalitatív megközelítésben

Itt viszonylag kevés vélemény kapcsolódott a vidékre való visszatéréshez, a rendelkezésre álló 10 válaszból mindösszesen 4 kategóriánál tudtunk kódolást végezni (6. ábra).

6. ábra: A vidéken maradás oka – kvalitatív megközelítésben

Forrás: Saját vizsgálatok, 2018.

A kapott eredmények tekintetében úgy véljük, hogy érdemes a két fő kategóriára hagyatkozni, melyek a megtartó erőt képviselik, ezek a munkaerő-piaci viszonyok és lehetőségek (4 vélemény), valamint a közösség (3 válasz). A munkaerő-piaci viszonyok tekintetében 1 fő foglalkozna „állandó munkahely keresésével”, a többiek helyi vállalkozásokban látják a potenciált. Emellett a helyi közösségek ösztönzik a vidéken maradást, így a vélemények szerint „helyi közösségi tagságot vállalnék”, valamint a „biztonságos-barátságos környezet” játszanak szerepet abban, hogy valaki visszatérjen szülőföldjére. A sport, mint sajátos motiváció a kvalitatív megközelítés eredményei alapján úgy tűnik nem játszik szerepet a vidéken maradásban. Ugyanakkor azoknál a hallgatónál, akik a nagyvárosban maradás mellett döntenek, már fontos a sporttevékenységgel kapcsolatos motiváció, legyen szó munkahellyel való összefüggésben („sportcentrumnál helyezkedek el”, „sport világában elhelyezkedés”), vagy a sport, mint a „középosztálynak megfelelő szabadidős tevékenység” kapcsán.

4. Összegzés

Kutatásunk során igyekeztünk újszerű képet adni a nagyvárosi felsőoktatásban résztvevő hallgatók vidékkel kapcsolatos nézeteinek, vidékképük sajátos területeinek feltárásában.

Kvantitatív megközelítésben úgy tűnik, hogy a hallgatók vidékképe megosztott, bár összességében valamelyest pozitívabb vidékképzetük van, ugyanakkor közel ötödüké kiábrándító, a környezetükben élők képe ennél még negatívabb. A vidékről származó hallgatók $\frac{3}{4}$ -e elhagyná a vidéket, elsősorban a kedvezőbbnek vélt munkalehetőségek miatt, ennek szerepe tehát hangsúlyos, ám nem kizárólagos. A vidéken maradás okát vizsgálva azt tapasztaltuk, hogy azt nem kizárólag

munkaerőpiaci lehetőségek befolyásolják, ráadásul a kapott eredmények is arra utalnak, hogy a vidék megtartó erejét nem lehet egyértelműen a helyi munkahelyteremtés függvényeként kezelni, ennél mindenképpen többet kell kínálnia. Említésre érdemes momentum az is, hogy a vidéken maradással járó státuszcsökkenést csak kevés megkérdozett vállalná.

A kvalitatív adatok alapján kapott eredményeket értékelve elmondhatjuk, hogy egy viszonylagosan leegyszerűsített megközelítésben, a hazai vidék fejletlenebb a nagyvároshoz képest, hányatottabb munkaerő-piaci körülményekkel, rosszabb szociális helyzettel és visszafogottabb lehetőségekkel áthatott, kulturálisan elmaradottabb és öregedő társadalommal rendelkezik, ugyanakkor természeti környezete jobb, idillikusabb, mélyebben szerethető. Abban, hogy mi térítheti vissza a válaszadókat vidékre, a kevés válasz alapján bizonytalanabbak vagyunk, ám a munkaerő-piaci érvényesülés és a közösségek szerepe itt sem hanyagolható el.

Köszönetnyilvánítás

A publikáció elkészítését az EFOP-3.6.2-16-2017-00003 számú projekt támogatta. A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával valósult meg.

Irodalomjegyzék

- Antal L. (1976): *A tartalomelemzés alapjai*. Magvető Kiadó, Budapest.
- Babbie, E. (2007): *The practice of social research*. Thomson Wadsworth, Belmont, USA.
- Batta Zs. (2016): Falusi fiatalok életesélyei. In: Papp J., Tóth Á. (szerk.): *Vidéki élet és vidéki társadalom Magyarországon (Rendi társadalom – Polgári társadalom 28. kötet)*. Hajnal István Kör – Társadalomtörténeti Egyesület, Debrecen.
- Csurgó B. (2013): *Vidéken lakni és vidéken élni. A városból vidékre költözők hatása a vidék átalakulására: a város környéki vidék*. Argumentum MTA TK SZI, Budapest.
- European Rural Youth – Central European Rural Youth Centre (2013): *Civil szervezetek és ifjúsági közösségek vidéken – összefoglaló a kutatás eredményeiről (különszám)*. Fiatal Gazdák Országos Szövetsége – AGRYA, Budapest.
- Hillyard, S. (2007): *The sociology of rural life*. Berg, Oxford.
- Jayapalan, N. (2002): *Rural sociology*. Atlantic Publishers & Distributors, New Delhi.
- Kovách I. (2007): *Vidék és falukép a változó időben*. Argumentum MTA TK SZI, Budapest.
- Kovách I. (2012): *Vidék az ezredfordulón – A jelenkori magyar vidéki társadalom szerkezeti és hatalmi változásai*. Argumentum MTA TK SZI, Budapest.
- Kovács K., Váradi M. M. (2013): *Hátrányban vidéken*. Argumentum MTA TK SZI, Budapest.
- Móré M. (2010): A tartalomelemzés, mint szakdolgozatírásban alkalmazható kutatási módszer. In: Kovácsné B. É. (szerk.): *Társadalomtudományi tanulmányok III*. DE Gyermeknevelési és Felnőttképzési Kar, Debrecen.
- Short, B. (2006): Idyllic ruralities. In: Cloke, P., Mardsen, T., Mooney, P. (szerk.): *Handbook of Rural Studies*. Sage Publications Ltd, London.
- Valuch T. (2005): *Magyarország társadalomtörténete a XX. század második felében*. Osiris Kiadó, Budapest.
- Internet 1: *Nyírbátor város integrált településfejlesztési stratégiája (2015)*. <http://www.nyirbator.hu/files/_nyirbatorvaros/download_files/760/NyirbatorITS20150527.pdf> (2018.10.30.)